

PRINCIPIILE GLOBALE CU PRIVIRE LA SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI DREPTUL LA INFORMAȚIE

NECESITATEA MODIFICĂRII ȘI COMPLETĂRII

Legii privind accesul la informație

Principiul 1: Dreptul la informație

a) Oricine are dreptul de a solicita, primi, folosi și divulga informații deținute de autorități publice sau în numele acestora, ori la care autoritățile publice au dreptul legal de acces. (...)

CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Articolul 34. Dreptul la informație

(1) **Dreptul persoanei** de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 5. Subiecții prezentei legi

(1) Subiecți ai prezentei legi sînt furnizorul de informații și solicitantul informației. (...)

(3) Pot solicita informații oficiale, în condițiile prezentei legi:

- a) **orice cetățean** al Republicii Moldova;
- b) cetățenii altor state, **care au domiciliul sau reședința pe teritoriul Republicii Moldova;**
- c) apatrizii stabiliți **cu domiciliul sau cu reședința pe teritoriul Republicii Moldova.**

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Legislația corespunde parțial acestui principiu: urmează a fi lărgită sfera solicitanților de informații oficiale (...)

Principiul 1: Dreptul la informație

(...) b) Principiile internaționale recunosc, de asemenea, că și companiile private din sectorul securității naționale, inclusiv companiile private din domeniul militar sau de securitate, au responsabilitatea de a divulga informații cu privire la situații, activități sau acțiuni care au impact asupra exercițiului drepturilor omului, potrivit unor presupuneri rezonabile. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 5. Subiecții prezentei legi

(...) (2) Furnizori de informații, adică posesori ai informațiilor oficiale, obligați să le furnizeze solicitanților în condițiile prezentei legi, sînt:

a) autoritățile publice centrale și locale *(...)*

b) instituțiile publice centrale și locale *(...)*

c) *persoanele fizice și juridice care, în baza legii sau a contractului cu autoritatea publică ori instituția publică, sînt abilitate cu gestionarea unor servicii publice și culeg, selectează, posedă, păstrează, dispun de informații oficiale.*

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Legislația corespunde parțial acestui: urmează a fi lărgită (...) definiția autorităților publice [furnizorilor de informații] (...)

(...) nu acoperă contractorii privați din domeniul securității naționale.

Principiul 1: Dreptul la informație

(...) f) Autoritățile publice au, de asemenea, obligația pozitivă de a publica din oficiu anumite informații de interes public. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 11. Obligațiile furnizorului de informații

(...) (1) Furnizorul de informații, în conformitate cu competențele care îi revin, **este obligat:** *(...)*

1) **să asigure informarea activă**, corectă și la timp a cetățenilor asupra chestiunilor de interes public și asupra problemelor de interes personal;

9) să **difuzeze de urgență pentru publicul larg informația** care i-a devenit cunoscută în cadrul propriei activități, **dacă această informație:**

a) poate preîntîmpina sau diminua pericolul pentru viața și sănătatea oamenilor;

b) poate preîntîmpina sau diminua pericolul producerii unor prejudicii de orice natură;

c) poate opri răspîndirea informației neveridice sau diminua consecințele negative ale răspîndirii acesteia;

d) comportă o deosebită importanță socială. *(...)*

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Legislația corespunde parțial acestui principiu: urmează a fi (...) detaliată obligația de divulgare din oficiu a informațiilor din domeniul securității naționale.

*(...) divulgarea din oficiu a unor informații din domeniul securității naționale, în temeiul art.11 din Legea nr.982/2000, este limitată, mai ales că alin.(1), pct.9), lit.d) este suficient de larg redactată pentru a acoperi multe aspecte din acest domeniu*⁴

Principiul 2: Dreptul la informație

- a) Aceste principii se aplică exercițiului dreptului la acces la informații identificat în Principiul 1 atunci când autoritățile publice afirmă sau confirmă că divulgarea de informații poate cauza un prejudiciu securității naționale. (...)
- c) Este o bună practică să existe o definiție precisă a securității naționale în legislația națională, în concordanță cu necesitățile unei societăți democratice, atunci când aceasta este folosită pentru a limita accesul la informație. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 7. Informațiile oficiale cu accesibilitate limitată

(...) (2) În conformitate cu alineatul (1) al prezentului articol, accesul la informațiile oficiale nu poate fi îngrădit, cu excepția:

- a) **informațiilor atribuite la secret de stat**, reglementate prin lege organică, a căror divulgare neautorizată sau pierdere poate aduce atingere intereselor și/sau securității Republicii Moldova;

LEGEA NR.245/2008 CU PRIVIRE LA SECRETUL DE STAT

Articolul 1. Noțiuni

În sensul prezentei legi se definesc următoarele noțiuni: (...)

secret de stat – informații protejate de stat în domeniul apărării naționale, economiei, științei și tehnicii, relațiilor externe, securității statului, asigurării ordinii de drept și activității autorităților publice, **a căror divulgare neautorizată sau pierdere este de natură să aducă atingere intereselor și/sau securității Republicii Moldova.** (...)

Principiul 2: Dreptul la informație

- a) Aceste principii se aplică exercițiului dreptului la acces la informați identificat în Principiul 1 atunci când autoritățile publice afirmă sau confirmă că divulgarea de informații poate cauza un prejudiciu securității naționale. (...)
- c) Este o bună practică să existe o definiție precisă a securității naționale în legislația națională, în concordanță cu necesitățile unei societăți democratice, atunci când aceasta este folosită pentru a limita accesul la informație. (...)

LEGEA NR.245/2008 CU PRIVIRE LA SECRETUL DE STAT

Articolul 2. Scopul și sfera de aplicare a legii

(1) Prezenta lege stabilește cadrul juridic de protecție a secretului de stat în scopul asigurării intereselor și/sau securității Republicii Moldova. Protejarea secretului de stat se realizează prin organizarea sistemului național de protecție a secretului de stat. (...)

LEGEA SECURITĂȚII STATULUI, NR.618/1995

Articolul 1. Securitatea statului

Securitatea statului este parte integrantă a securității naționale. Prin securitatea statului se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte.

(...)

Principiul 2: Dreptul la informație

- a) Aceste principii se aplică exercițiului dreptului la acces la informații identificat în Principiul 1 atunci când autoritățile publice afirmă sau confirmă că divulgarea de informații poate cauza un prejudiciu securității naționale. (...)
- c) Este o bună practică să existe o definiție precisă a securității naționale în legislația națională, în concordanță cu necesitățile unei societăți democratice, atunci când aceasta este folosită pentru a limita accesul la informație. (...)

LEGEA SECURITĂȚII STATULUI, NR.618/1995

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

LEGEA NR.245/2008 CU PRIVIRE LA SECRETUL DE STAT

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

(...) urmează a clarifica noțiunea de „securitate națională” pentru a impune o abordare consolidată a limitării accesului la informații de interes public pe motiv de securitate națională.

Principiul 3: Condiții pentru limitarea dreptului la informație din motive de securitate națională

Nu poate fi impusă nicio restricție privind dreptul la informație din motive de securitate națională, dacă guvernul nu poate demonstra că: (1) restricția (a) este prevăzută de lege și (b) este necesară într-o societate democratică (c) pentru a proteja un interes legitim de securitate națională; și (2) legea prevede garanții adecvate împotriva abuzurilor, inclusiv examinare promptă, completă, accesibilă și efectivă a valabilității restricției de către o autoritate independentă de supraveghere, precum și examinarea completă de către instanțele de judecată. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 21. Dispoziții generale privind apărarea dreptului de acces la informație

(1) Persoana care se consideră lezată într-un drept sau interes legitim de către furnizorul de informații poate ataca acțiunile acestuia atât pe cale extrajudiciară, cât și direct în instanța de contencios administrativ competentă.

(...)

Principiul 3: Condiții pentru limitarea dreptului la informație din motive de securitate națională

(...) (2) legea prevede garanții adecvate împotriva abuzurilor, inclusiv examinare promptă, completă, accesibilă și efectivă a valabilității restricției de către o autoritate independentă de supraveghere, precum și examinarea completă de către instanțele de judecată. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 21. Dispoziții generale privind apărarea dreptului de acces la informație

(...) (3) Persoana care se consideră lezată într-un drept sau interes legitim poate ataca orice acțiune sau inacțiune a persoanei responsabile pentru primirea și examinarea cererilor de acces la informații, dar în special cu privire la:

- a) refuzul neîntemeiat de a primi și înregistra cererea;
- b) refuzul de a asigura accesul liber și necondiționat la registrele publice aflate la dispoziția furnizorului de informații;
- c) încălcarea termenelor și procedurii de soluționare a cererii de acces la informație;
- d) neprezentarea sau prezentarea necorespunzătoare a informațiilor solicitate;
- e) refuzul neîntemeiat de a prezenta informațiile solicitate;
- f) atribuirea neîntemeiată a informației la categoria informațiilor care conțin secrete de stat, secrete comerciale sau la categoria altor informații oficiale cu accesibilitate limitată;
- g) secretizarea neîntemeiată a unor informații;
- h) stabilirea plății și mărimii acesteia pentru informațiile furnizate;
- i) cauzarea unor prejudicii materiale și/sau morale prin acțiunile ilegale ale furnizorului de informații.

Principiul 3: Condiții pentru limitarea dreptului la informație din motive de securitate națională

(...) (2) legea prevede garanții adecvate împotriva abuzurilor, inclusiv examinare promptă, completă, accesibilă și efectivă a valabilității restricției de către o autoritate independentă de supraveghere, precum și examinarea completă de către instanțele de judecată. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 21. Dispoziții generale privind apărarea dreptului de acces la informație

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

(...) controlul judiciar îndeplinește condițiile de independență, are vocația de a fi complet, este accesibil și parțial eficient.

În listă din art.21 alin.(3) nu este menționată expres [posibilitatea privind solicitarea de] desecretizarea informațiilor, deși, pe de o parte, obiectul controlului poate consta în atribuirea neîntemeiată a informației la categoria informațiilor care conțin secrete de stat (art.21 alin.(3) lit.f)) sau în secretizarea neîntemeiată a unor informații (art.21 alin.(3) lit.g)), iar pe de altă parte, instanța este chemată să aplice "triplul test", respectiv să analizeze dacă, chiar atunci când o informație este secretizată, nu există un interes public pentru divulgare care primează.

Principiul 3: Condiții pentru limitarea dreptului la informație din motive de securitate națională

(...) (2) legea prevede garanții adecvate împotriva abuzurilor, inclusiv examinare promptă, completă, accesibilă și efectivă a valabilității restricției de către o autoritate independentă de supraveghere, precum și examinarea completă de către instanțele de judecată. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 21. Dispoziții generale privind apărarea dreptului de acces la informație

(...) (3) Persoana (...) care se consideră lezată într-un drept sau interes legitim poate ataca orice acțiune sau inacțiune a persoanei responsabile pentru primirea și examinarea cererilor de acces la informații, dar în special cu privire la:

- f) atribuirea neîntemeiată a informației la categoria informațiilor care conțin secrete de stat, secrete comerciale sau la categoria altor informații oficiale cu accesibilitate limitată;
- g) secretizarea neîntemeiată a unor informații; (...)

Articolul 24. Consecințele prejudicierii dreptului de acces la informații

În funcție de gravitatea efectelor pe care le-a avut refuzul nelegitim al funcționarului public, responsabil pentru furnizarea informațiilor oficiale, de a asigura accesul la informația solicitată, instanța de judecată decide aplicarea unor sancțiuni în conformitate cu legislația, repararea prejudiciului cauzat prin refuzul nelegitim de a furniza informații sau prin alte acțiuni ce prejudiciază dreptul de acces la informații, precum și satisfacerea neîntârziată a cererii solicitantului.

Principiul 3: Condiții pentru limitarea dreptului la informație din motive de securitate națională

(...) (2) legea prevede garanții adecvate împotriva abuzurilor, inclusiv examinare promptă, completă, accesibilă și efectivă a valabilității restricției de către o autoritate independentă de supraveghere, precum și examinarea completă de către instanțele de judecată. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 24. Consecințele prejudicierii dreptului de acces la informații

În funcție de gravitatea efectelor pe care le-a avut refuzul nelegitim al funcționarului public, responsabil pentru furnizarea informațiilor oficiale, de a asigura accesul la informația solicitată, **instanța de judecată decide** aplicarea unor sancțiuni în conformitate cu legislația, repararea prejudiciului cauzat prin refuzul nelegitim de a furniza informații sau prin alte acțiuni ce prejudiciază dreptul de acces la informații, precum și **satisfacerea neîntârziată a cererii solicitantului.**

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

(...) controlul judiciar îndeplinește condițiile de independență, are vocația de a fi complet, este accesibil și parțial eficient.

În consecință, pentru a da eficiență completă procedurii de revizuire pe cale judecătorească a refuzului de a divulga informații pe motive de securitate națională și pentru evitarea dublării unor proceduri, art.24 din Legea privind accesul la informație trebuie modificat pentru a include și desecretizarea informațiilor printre soluțiile pe care le pronunță instanța de judecată.

Principiul 3: Condiții pentru limitarea dreptului la informație din motive de securitate națională

(...) (2) legea prevede garanții adecvate împotriva abuzurilor, inclusiv examinare promptă, completă, accesibilă și efectivă a valabilității restricției de către o autoritate independentă de supraveghere, precum și examinarea completă de către instanțele de judecată. (...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 21. Dispoziții generale privind apărarea dreptului de acces la informație

(...) (2) Persoana, de asemenea, se poate adresa pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime Avocatului Poporului. **(...)**

LEGEA NR.52 DIN 03.04.2014 CU PRIVIRE LA AVOCATUL POPORULUI (OMBUDSMANUL)

Articolul 39.

La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea cu privire la avocații parlamentari.

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

*În ceea ce privește controlul exercitat de avocatul parlamentar, prevăzut de art.21 alin.(2), trebuie remarcat că Legea nr.1349/1997 cu privire la avocații parlamentari a fost abrogată, prin intrarea în vigoare a Legii nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) ("Legea nr.52/2014"). **Pentru a evita orice fel de interpretare prin analogie, art.21 alin.(2) din Legea privind accesul la informație trebuie modificat pentru a face trimitere la nou-creata instituție.***

Principiul 4: Sarcina autorității publice de a stabili legitimitatea oricărei restricții

a) Sarcina demonstrării legitimității oricărei restricții este a autorității publice ce urmărește să limiteze accesul la informații. (...)

c) În exercitarea acestei sarcini, nu este suficient ca o autoritate publică să se limiteze la a afirma că există riscul unui prejudiciu; autoritatea are obligația de a oferi motive specifice, de fond pentru a-și susține afirmațiile.(...)

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 19. Refuzul accesului la informație

(1) Refuzul de a furniza o informație, un document oficial va fi făcut în scris, indicându-se data întocmirii refuzului, numele persoanei responsabile, motivul refuzului, făcându-se în mod obligatoriu trimitere la actul normativ (titlul, numărul, data adoptării, sursa publicației oficiale), pe care se bazează refuzul, precum și procedura de recurs a refuzului, inclusiv termenul de prescripție.

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Chiar dacă o evaluare a prejudiciului adus prin publicarea unei informații ar trebui să aibă loc la momentul secretizării sale, aceasta nu trebuie să genereze refuzuri formale pe motivul secretizării. Analiza prejudiciului trebuie să aibă loc la fiecare solicitare de informații secrete de stat, iar raționamentul care stă la baza refuzului de a divulga informația să fie prezentat solicitantului. Această abordare trebuie promovată prin stabilirea de bune practici și prin reglementările interne ale autorităților care gestionează secrete de stat.

Principiul 5: Nicio excepție pentru nicio autoritate publică

Nicio autoritate publică – inclusiv autoritatea judecătorească, legislativul, instituțiile de supraveghere, agențiile de informații, forțele armate, poliția, alte agenții de securitate, cabinetele șefului de stat și al guvernului, precum și orice birouri componente ale acestora – nu poate fi exceptată de la obligația de divulgare a informațiilor. (...)

LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA CORESPUNDE PRINCIPIULUI 5.

Principiul 6: Accesul la informație al organelor de supraveghere

Toate instituțiile de supraveghere, de petiționare [Avocatul poporului] și de apel, inclusiv instanțele și tribunalele, trebuie să aibă acces la toate informațiile relevante pentru îndeplinirea atribuțiilor lor, inclusiv informațiile de securitate națională, indiferent de nivelul de secretizare.

REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

Articolul 28. Subcomisia pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității Serviciului de Informații și Securitate

(...) (3) Subcomisia supraveghează respectarea de către S.I.S. a legalității, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a ordinii democratice din stat, asigură neadmiterea angajării politice a S.I.S.

(5) Membrii subcomisiei au acces la informații secrete, semnând, în fiecare caz aparte, un angajament de a păstra confidențialitatea informațiilor ce constituie secret de stat, purtând răspundere în conformitate cu legislația.

(6) *Membrii subcomisiei pot solicita, cu acordul președintelui acesteia, informații secrete și informații privind activitatea curentă a S.I.S., cu excepția informațiilor privind activitatea operativă a serviciului sau identitatea persoanelor care activează sub acoperire, făcând parte din personalul scriptic sau având misiuni specifice care necesită nedivulgarea identității.*

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Legislația urmează a fi adusă în concordanță cu Principiul 6, întrucât nu toate instituțiile de supraveghere au acces la informațiile de securitate națională relevante pentru îndeplinirea atribuțiilor lor.

Principiul 8: Starea de urgență

În timpul stării de urgență, care amenință existența națiunii, declarată oficial și legal conform atât legislației naționale, cât și celei internaționale, un stat poate deroga de la obligațiile sale privind dreptul de a solicita, primi și disemina informații, numai în măsura în care se impune de către exigențele situației și numai când și pentru atât timp cât derogarea este în concordanță cu celelalte obligații ale statului potrivit dreptului internațional și nu implică niciun fel de discriminare.

LEGEA NR.212/2004 PRIVIND REGIMUL STĂRII DE URGENȚĂ, DE ASEDIU ȘI DE RĂZBOI

Articolul 5. Restrângerea exercițiului unor drepturi și libertăți

(1) Pe durata stării de urgență, de asediu sau de război, în funcție de gravitatea situației ce a determinat instituirea acesteia, poate fi restrâns, dacă este cazul, exercițiul unor drepturi sau libertăți ale cetățenilor în conformitate cu art.54 din Constituție.

(2) Restrângerea prevăzută la alin.(1) trebuie să fie conformă cu obligațiile care rezultă din tratatele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și nu poate implica discriminarea unor persoane sau a unor grupuri de persoane exclusiv din considerente de rasă, naționalitate, limbă, religie, sex, convingeri politice sau origine socială.

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Deși legislația corespunde Principiului 8, în linii generale, pentru aplicarea corectă a Principiilor 8 și 10 urmează a fi clarificate categoriile de informații la care accesul să nu fie restricționat în situația stării de urgență, de asediu sau de război. A se vedea Principiul 10.

Principiul 10: Categoriile de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (I)

*Unele categorii de informații, inclusiv cele enumerate mai jos, sunt de interes public deosebit de mare, având în vedere importanța lor majoră în procesul de supraveghere democratică și al statului de drept. **În consecință, există o prezumție foarte puternică și, în unele cazuri, un imperativ major, că astfel de informații ar trebui să fie publice și divulgate în mod proactiv.***

*Următoarele categorii de informații trebuie să beneficieze de cel puțin o prezumție sporită în favoarea divulgării și pot fi nedivulgate pe motiv de securitate națională numai în circumstanțe excepționale și de o manieră compatibilă cu alte principii, doar pentru o perioadă strict limitată de timp, numai în temeiul legii și numai în cazul în care nu există mijloace rezonabile, prin care s-ar reduce prejudiciul care ar putea fi asociat cu divulgarea. **Pentru anumite subcategorii de informații, specificate mai jos ca fiind supuse în mod inerent unui interes public superior în ceea ce privește divulgarea, nedivulgarea pe motive de securitate națională niciodată nu poate fi justificată.***

Principiul 10: Categori de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (II)

A. Încălcări ale drepturilor omului și ale dreptului umanitar internațional

1) Există un interes public mai important în favoarea divulgării informațiilor privind încălcări grave ale drepturilor omului ori încălcări grave ale dreptului umanitar internațional, **incluzând crime potrivit dreptului internațional și încălcări sistematice și răspândite ale drepturilor la libertate și securitate personală. Astfel de informații nu pot fi refuzate la divulgare în nicio circumstanță.**

2) Informații privind alte încălcări ale drepturilor omului sau ale dreptului umanitar se prezumă a fi subiectul unei importante prezumții în favoarea divulgării și, în orice caz, nu pot fi refuzate la divulgare pe motive de securitate națională într-o manieră care ar preveni tragerea la răspundere a celor vinovați sau ar priva victima de accesul la un remediu eficient.

3) Când un stat trece printr-un proces de justiție a tranziției în timpul căruia statul are în special o obligație de a asigura aflarea adevărului, justiția, reparația și garanții de ne-repetare, există un interes public mai important pentru divulgare, către societate în ansamblul ei, de informații privind încălcarea drepturilor omului de către fostul regim. Un guvern succesor ar trebui să protejeze imediat și să păstreze integritatea, eliberând fără întârziere orice înregistrare care conține astfel de informații tănuite de către un guvern anterior.

4) Atunci când existența încălcărilor este contestată sau suspectată, dar nu deja stabilită, acest Principiu se aplică informației care, de sine stătătoare sau împreună cu alte informații, ar aduce lumină cu privire la adevărul despre presupusele încălcări. (...)

Principiul 10: Categori de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (III)

A. Încălcări ale drepturilor omului și ale dreptului umanitar internațional

..) (5) Acest Principiu se aplică informațiilor despre încălcări care s-au petrecut sau se petrec și se aplică indiferent dacă încălcările au fost înfăptuite de statul care deține informațiile sau de către alții.

(6) Informațiile privind încălcările prevăzute de acest Principiu includ, fără limitare, următoarele:

a) o descriere completă și orice înregistrări care demonstrează actele sau omisiunile care constituie încălcarea, precum și datele și circumstanțele în care s-au petrecut și, după caz, localizarea oricărei persoane dispărute sau a rămășițelor umane;

b) Identitatea tuturor victimelor, atât timp cât se respectă dreptul la viață privată și alte drepturi ale victimelor, rudelor lor și a martorilor, precum și date agregate sau anonimizate în alt mod privind numărul și caracteristice victimelor care pot fi relevante în apărarea drepturilor omului;

c) numele instituțiilor și persoanelor care au comis sau au fost în alt mod responsabile de încălcări și, în general, a oricăror unități ale sectorului de securitate prezente la momentul încălcărilor sau implicate în orice alt mod, precum și al superiorilor și al comandanților și informații privind măsura comenzii și controlului;

d) informații privind cauzele încălcărilor și incapacitatea de a le preveni.

(...)

Principiul 10: Categoriile de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (IV)

B. Garanții pentru dreptul la libertatea și securitatea persoanei, prevenirea torturii și a altor rele tratamente și ale dreptului la viață

Informațiile cuprinse de acest Principiu includ:

1) *Legile și reglementările care autorizează privarea de viață a unei persoane de către stat și legile și reglementările privind privarea de libertate, inclusiv cele care se referă la motivele, procedurile, transferurile, tratamentul sau condițiile de detenție ale persoanelor afectate, inclusiv metodele de interogare. **Există un interes public mai important** [decât protecția securității naționale] **în divulgarea acestor legi și reglementări.***

Privațiunea de libertate include orice formă de arest, detenție, închisoare sau internare.

2) *Amplasarea tuturor locurilor în care persoanele sunt private de libertate operate de către sau în numele statului, precum și identitatea, și acuzațiile aduse împotriva sau motivele detenției tuturor persoanelor private de libertate, inclusiv în timpul unui conflict armat.*

3) *Informații privind moartea în custodie a oricărei persoane și informații privind orice altă privare de viață de care statul este responsabil, inclusiv identitatea persoanei sau persoanelor ucise, circumstanțele decesului lor și localizarea rămășițelor lor.* (...) .

Principiul 10: Categoriile de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (V)

C. Structura și atribuțiile Guvernului

Informațiile cuprinse de acest Principiu includ, fără a se limita la următoarele:

- 1) existența tuturor autorităților militare, polițienești, de securitate și de informații și a subunităților;*
- 2) **legile și reglementările aplicabile** acestor autorități și organelor lor de supraveghere și **mecanismelor interne de tragere la răspundere, precum și numele oficialilor care conduc astfel de autorități;***
- 3) **informațiile necesare pentru evaluarea și controlul cheltuirii fondurilor publice, inclusiv bugetul total, principalele linii bugetare și informații de bază despre cheltuieli ale acestor autorități;***
- 4) Existența și termenii înțelegerilor bilaterale și multilaterale încheiate și alte angajamente internaționale importante ale statului în chestiuni de securitate națională.*

(...)

Principiul 10: Categoriile de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (VI)

D. Deciziile de a aplica forța militară sau de a achiziționa arme de distrugere în masă

1) Informațiile prevăzute de acest Principiu includ informații relevante pentru decizia de a angaja trupe combatante sau altă acțiune militară, inclusiv confirmarea faptului că acțiunea a fost inițiată, scopul și dimensiunea sa generale, precum și o explicație a motivelor pentru aceasta, precum și orice informație care demonstrează că un fapt afirmat în cadrul motivării publice a fost greșit.

2) Posesia sau achiziția de arme nucleare ori alte arme de distrugere în masă de către un stat, dar nu în mod necesar detalii despre producția lor sau capacitățile operaționale, este o chestiune de interes public de cea mai mare importanță și nu trebuie ținută secretă.

(...)

Principiul 10: Categoriile de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (VII)

E. Supravegherea

- 1) Cadrul legal general privind supravegherea de orice fel, precum și procedurile care trebuie urmate pentru autorizarea supravegherii, stabilirea Țintelor supravegherii, precum și pentru folosirea, schimbul, păstrarea și distrugerea materialului de interceptare trebuie să fie accesibile publicului.
- 2) *Publicul trebuie să aibă de asemenea acces la informațiile despre entitățile autorizate să realizeze supravegherea și statisticile privind folosirea supravegherii.*
- 3) În plus, **publicul trebuie să fie informat complet despre situația oricărei supravegheri ilegale**. Informațiile despre asemenea supraveghere trebuie să fie dezvăluite la întinderea maximă fără a se încălca dreptul la viață privată al celor supuși supravegherii.
- 4) Aceste principii privesc dreptul publicului de a accesa informații și nu prejudiciază drepturilor substanțiale și procedurale suplimentare ale persoanelor care au fost sau cred că au fost supuse supravegherii.
- 5) *Prezumția importantă în favoarea divulgării recunoscută de acest Principiu nu se aplică cu privire la informații care se referă la supravegherea activității guvernelor străine.*

(...)

Principiul 10: Categoriile de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (VIII)

F. Informații financiare

Informațiile prevăzute de acest Principiu includ informații suficiente pentru a permite publicului să înțeleagă finanțele sectorului de securitate, precum și regulile care guvernează finanțele sectorului de securitate. Astfel de informații includ, fără a se limita la:

- 1) Bugetele departamentelor și agențiilor cu linii bugetare;*
- 2) Situațiile financiare anuale cu linii bugetare;*
- 3) Regulile de management financiar și mecanismele de control;*
- 4) Regulile de achiziții; și*

5) Rapoartele instituțiilor supreme de audit și ale altor entități responsabile de controlul aspectelor financiare ale sectorului de securitate, inclusiv rezumate ale oricăror secțiuni ale unor astfel de rapoarte care sunt secretizate.

(...)

Principiul 10: Categori de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (IX)

G. Răspunderea pentru încălcări ale Constituției și ale legii, precum și alte abuzuri de putere

*Informația acoperită de acest principiu include **informația cu privire la existența, natura și dimensiunea încălcărilor constituționale sau ale celor prevăzute de lege, precum și alte abuzuri de putere din partea autorităților publice sau a personalului.***

H. Sănătatea publică, siguranța publică sau mediul înconjurător

Informațiile prevăzute de acest Principiu includ:

1) în cazul oricărui pericol iminent sau real la adresa sănătății publice, siguranței publice sau a mediului, toate informațiile care pot permite publicului să înțeleagă sau să ia măsuri pentru a preveni sau reduce prejudiciul rezultat din acea amenințare, indiferent că pericolul este datorat cauzelor naturale sau activităților umane, inclusiv acțiunilor statului sau ale companiilor private;

2) alte informații, actualizate regulat, despre exploatarea resurselor naturale, poluare și inventarele de emisii, impactul de mediu al marilor lucrări publice sau extracții de resurse existente sau propuse, precum și evaluarea de risc și planurile de management ale facilităților periculoase în mod special.

Principiul 10: Categori de informații cu o prezumție sporită sau de interes major în favoarea divulgării (X)

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

(...) lista prevăzută de Principiul 10 nu se regăsește în totalitate în legislația în vigoare, care este mai restrâns (...)

Principiul 12: Accesul public la regulile de secretizare

- a) Publicul trebuie să aibă ocazia de a comenta procedurile și standardele care guvernează secretizarea înainte ca ele să devină aplicabile;*
- b) Publicul trebuie să aibă acces la procedurile și standardele scrise care guvernează secretizarea.*

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

(...) Acest principiu este parțial transpus în legislația RM, întrucât urmează a clarifica accesul publicului la nomenclatoarele detaliate ale departamentelor și modul de consultare în cazul adoptării reglementărilor ce țin de secretizare. (...)

O atenție deosebită trebuie acordată însă nomenclatoarelor departamentele detaliate de informații care, spre deosebire de Nomenclatorul informațiilor atribuite la secret de stat, sunt secretizate. Legea prevede că ele trebuie să corespundă nomenclatorului general, însă nu există niciun mijloc pentru public de a verifica această corespondență.

Principiul 15: Obligația de a păstra, administra și conserva informații de securitate națională

a) Autoritățile publice au obligația de a păstra, administra și conserva informațiile conform standardelor internaționale. Informația poate fi exclusă de la păstrare, administrare și conservare numai potrivit legii. (...)

c) Fiecare entitate publică trebuie să creeze și să facă publică, precum și să revizuiască și să actualizeze periodic, o listă detaliată și corectă a documentelor secretizate pe care le deține, mai puțin a acelor documente cu caracter excepțional a căror simplă existență nu poate fi dezvăluită legitim conform Principiului 19, dacă acestea există.

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 11. Obligațiile furnizorului de informații

(...) (5) În scopul asigurării transparenței activității instituțiilor, eficientizării accesului la informație, creării condițiilor pentru căutarea, identificarea operativă a documentelor și informațiilor, autoritățile publice, instituțiile publice vor edita, cel puțin o dată pe an, îndrumare ce vor conține liste ale dispozițiilor, hotărârilor, altor documente oficiale, emise de instituția respectivă, și domeniile în care poate furniza informații, vor pune la dispoziția reprezentanților mijloacelor de informare în masă date oficiale despre propria activitate, inclusiv despre domeniile în care poate furniza informații.

Principiul 15: Obligația de a păstra, administra și conserva informații de securitate națională

(...) c) Fiecare entitate publică trebuie să creeze și să facă publică, precum și să revizuiască și să actualizeze periodic, o listă detaliată și corectă a documentelor secretizate pe care le deține, mai puțin a acelor documente cu caracter excepțional a căror simplă existență nu poate fi dezvăluită legitim conform Principiului 19, dacă acestea există.

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

(...) Deși prevede condiții detaliate cu privire la păstrarea și administrarea informațiilor secretizate, legislația nu prevede obligația autorităților publice de a ține liste publice de documente emise.

Obligația din art.11 alin.(5) al Legii privind accesul la informație (...) prea generală și nu se referă în mod expres la documente secretizate.

Principiul 19: Obligația de a confirma sau infirma

a) *La primirea unei cereri de informații, autoritatea publică trebuie să confirme sau să nege dacă deține informația solicitată.*

b) *Dacă într-un sistem de drept există posibilitatea ca, în circumstanțe extraordinare, să se secretizeze însăși existența sau inexistența unei anumite informații conform Principiului 3, atunci refuzul de a confirma sau nega existența informației ca răspuns la o anumită cerere trebuie să se bazeze pe arătarea motivelor pentru care simpla confirmarea sau negare a existenței informației ar pune în pericol o categorie distinctă de informații care este stabilită că necesită un asemenea tratament excepțional în legislația națională.*

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Principiul 19 este transpus parțial în legislația națională. Deși există prevederi cu privire la forma refuzului de a divulga informații, nu este prevăzută obligația de a invoca motivele pentru care simpla confirmarea sau negare a existenței informației ar pune în pericol o categorie distinctă de informații.

În consecință Principiul 19 este respectat parțial. Pentru o transpunere completă ar trebui ca Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1/2007 să fie completată în sensul introducerii obligației motivelor pentru care simpla confirmarea sau negare a existenței informației ar pune în pericol o categorie distinctă de informații.

Principiul 21: Obligația de a recupera sau de a reconstitui informația lipsă

a) Când o autoritate publică nu poate localiza informația care ar răspunde unei cereri iar înregistrările conținând informația ar fi trebuit conservate, colectate sau produse, autoritatea trebuie să facă eforturi rezonabile pentru a recupera sau reconstitui informația în scopul unei potențiale divulgări către solicitant. Notă: Acest principiu se aplică pentru informații care nu pot fi localizate dintr-un anumit motiv, de exemplu, pentru că niciodată nu au fost colectate, au fost distruse sau sunt nedetectabile. (...)

c) Obligația de a recupera sau reconstitui informația este în mod special importantă i) când informația se referă la presupuse grave și sistematice încălcări ale drepturilor omului și/sau ii) în timpul tranziției către o formă democratică de guvernământ de la o guvernare caracterizată de largi încălcări ale drepturilor omului.

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Principiul 21 nu se regăsește în legislația RM: Legea privind accesul la informație urmează a fi modificată pentru a include și această obligație de recuperare sau reconstituire a informației, în cazul în care informația nu poate fi localizată, deși ar fi trebuit conservată, colectată sau produsă.

Principiul 23: Obligația de a identifica informația nedivulgată

O autoritate publică care deține informații pe care refuză să le divulge trebuie să identifice acele informații pe cât de specific posibil. Cel puțin autoritatea trebuie să dezvăluie cantitatea de informație pe care refuză să o dezvăluie, de exemplu prin estimarea numărului de pagini.

RECOMANDARE

*Principiul 23 nu se regăsește în **Legea privind accesul la informație** decât indirect, prin obligația de a motiva refuzul.*

Articolul 19 din această lege trebuie astfel modificat și completat, pentru a cuprinde și precizările din Principiul 23.

Principiul 25: Termene limită pentru a răspunde la solicitările de informații

a) *Termenele pentru răspunsul la solicitări, inclusiv pe fond, pentru controlul intern, pentru decizia organului independent, dacă există, și pentru controlul judiciar trebuie stabilite de lege și trebuie să fie cât de scurte este practic posibil.*

b) *Termene scurte trebuie să se aplice atunci când există o necesitate demonstrată pentru informație în regim de urgență, cum ar fi când informația este necesară pentru apărarea vieții sau libertății unei persoane.*

LEGEA PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE

Articolul 16. Termenele de satisfacere a cererilor de acces la informație

(1) *Informațiile*, documentele solicitate *vor fi puse la dispoziția solicitantului din momentul în care vor fi disponibile pentru a fi furnizate*, dar nu mai târziu de 15 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii de acces la informație.

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Acest principiu este parțial respectat.

Legislația națională (...) nu prevede termeni de urgență atunci când situația o impune.

Principiul 34: Transparența organelor independente de supraveghere

(...)

b) Raportarea

(...)

(2) Organismele independente de supraveghere trebuie să ofere versiuni publice ale rapoartelor care se referă la studii și investigații tematice și de caz și trebuie să ofere pe cât de multe informații posibil privind chestiunile de interes public, inclusiv cu privire la acele domenii enumerate la Principiul 10.

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Acest principiu este parțial transpus în legislația națională:

a) există reglementări doar pentru instituția avocatului poporului;

b) activitatea Subcomisiei (parlamentare) pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității Serviciului de Informații și Securitate necesită:

- reglementări detaliate ale funcționării, publice și ușor accesibile,*
- regulile de sesizare și de păstrare a confidențialității, clar detaliate în regulamentul public de funcționare;*
- norme clare de acces la informații privind activitatea acesteia.*

Principiul 36: Atribuția legislativului de a face publice informațiile
Legislativul ar trebui să aibă puterea de a dezvălui informații publicului, inclusiv informații față de care puterea executivă susține un drept de a refuza divulgarea pe motive de securitate națională, dacă apreciază acest lucru potrivit, în conformitate cu proceduri care trebuie stabilite.

REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

Articolul 28. Subcomisia pentru exercitarea controlului parlamentar
asupra activității Serviciului de Informații și Securitate

(...) (5) Membrii subcomisiei au acces la informații secrete, semnând, în fiecare caz aparte, un angajament de a păstra confidențialitatea informațiilor ce constituie secret de stat, purtând răspundere în conformitate cu legislația. (...)

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Acest principiu nu este respectat: lipsesc reglementari detaliate și accesibile publicului privind atribuțiile subcomisiei parlamentare.

Principiul 37: Categoriile de activități ilicite

Divulgarea, de către funcționarii publici, de informații, chiar secretizate, care arată activități ilicite care intră în una din următoarele categorii trebuie considerată „divulgare protejată”, dacă respectă condițiile stabilite de Principiile 38-40. O divulgare protejată se poate referi la o activitate ilicită care s-a petrecut, se petrece sau se va petrece.

- a) infracțiuni;
- b) încălcări ale drepturilor omului;
- c) încălcări ale dreptului internațional umanitar;
- d) corupție;
- e) pericole pentru sănătatea și siguranța publică;
- f) pericole pentru mediu;
- g) abuzul de funcție publică;
- h) erori judiciare;
- i) proasta administrare sau risipirea resurselor;
- j) pedepsirea pentru divulgarea oricăror abuzuri din categoriile de mai sus;
- k) ascunderea deliberată a oricărei chestiuni care se încadrează la categoriile de mai sus.

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Principiul 37: Categoriile de activități ilicite

Divulgarea, de către funcționarii publici, de informații, chiar secretizate, care arată activități ilicite care intră în una din următoarele categorii trebuie considerată „divulgare protejată”, dacă respectă condițiile stabilite de Principiile 38-40. O divulgare protejată se poate referi la o activitate ilicită care s-a petrecut, se petrece sau se va petrece. (...)

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Acest principiu este parțial transpus în legislația națională: lipsesc reglementări cu privire la protecția în caz de divulgări din domeniul securității naționale.

În privința informațiilor care se referă la corupție, cadrul legal este completat de prevederile Regulamentului cadru privind avertizorii de integritate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.707/2013.

Totuși având în vedere că această hotărâre se referă doar la divulgarea de informații privind actele de corupție, iar protecția divulgărilor protejate este mai largă și privește un domeniu eminamente sensibil, este recomandabil ca un regulament asemănător să fie adoptat și pentru divulgările privind contextul mai larg prevăzut de Principiul 37.

(...)

Principiul 38: Temeiurile, motivarea și dovada pentru divulgarea informației ce denotă activități ilicite

a) Legea trebuie să protejeze împotriva represaliilor, definite potrivit Principiului 41, asupra funcționarilor publici care divulgă informații ce demonstrează activități ilicite, indiferent dacă informația este secretizată sau confidențială în orice alt mod, atât timp cât, la momentul divulgării:

i) persoana care face divulgarea a avut motive rezonabile să creadă că informația divulgată tinde să demonstreze activități ilicite care se încadrează într-una dintre categoriile prevăzute de Principiul 37, și

ii) divulgarea respectă condițiile prevăzute de Principiile 38-40.

b) Motivația pentru o divulgare protejată este irelevantă cu excepția situației când este demonstrat faptul că se știa că informația este neadevărată.

c) Unei persoane ce face o divulgare protejată nu trebuie să i se ceară să aducă dovezi în susținere or să suporte sarcina probei în privința divulgării.

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Acest principiu nu se regăsește în legislația națională.

Principiul 39: Proceduri pentru divulgări protejate și reacționare la aceste divulgări

A) Divulgări interne

Legea trebuie să stabilească în sarcina autorităților publice obligația de a reglementa proceduri interne și a desemna persoanele cărora să li se adreseze divulgările protejate.

B. Divulgări facute către organele independente de supraveghere

(1) Statele trebuie de asemenea să stabilească sau să identifice organisme independente care să primească și să investigheze divulgări protejate. Astfel de organisme trebuie să fie instituțional și operațional independente de sectorul de securitate și de alte autorități dinspre care se fac divulgările, inclusiv executivul.

(2) Funcționarii publici trebuie autorizați să realizeze divulgări protejate către organisme independente de supraveghere ori către orice alt organism competent să investigheze chestiunea fără ca să fie obligat ca mai întâi să facă divulgarea intern.

(3) Legea trebuie să garanteze că organismele independente de supraveghere au acces la toate informațiile relevante și să acorde acestora atribuțiile necesare de investigare care să asigure accesul. Astfel de atribuții trebuie să includă pe cele de audiere și atribuția de a solicita ca o mărturie să fie făcută sub jurământ sau afirmare.

(...)

Principiul 39: Proceduri pentru divulgări protejate și reacționare la aceste divulgări

(...) C. Obligațiile organelor interne și ale organelor independente de supraveghere care recepționează divulgări

Dacă o persoană face o divulgare protejată, așa cum este definită de Principiul 37, intern sau către un organism independent de supraveghere, organismul căruia i se adresează divulgarea trebuie să fie obligat să:

- 1. investigheze încălcarea legii reclamate și să ia măsuri prompte în scopul de a rezolva chestiunea într-un termen prevăzut de lege sau, după ce s-a consultat cu persoana care a făcut divulgarea, să o direcționeze către un organism care este autorizat și competent să o investigheze;*
- 2. protejeze identitatea funcționarului public care urmărește să facă divulgări confidențiale; divulgările anonime trebuie analizate pe fond;*
- 3. protejeze informația dezvăluită și faptul că divulgarea a fost făcută cu excepția și în limita situației în care divulgări suplimentare de informații sunt necesare pentru remedierea încălcării legii; și*
- 4. notifice persoana care face divulgarea despre evoluția și finalizarea unei investigații și, pe cât posibil, despre măsurile luate sau recomandările făcute.*

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Acest principiu nu se regăsește în legislația națională.

Principiul 40: Protecția divulgărilor publice

(...)

**Principiul 41: Protecția împotriva represaliilor
pentru divulgări de informații care demonstrează activități ilicite**

(...)

Principiul 42: Încurajarea și facilitarea divulgărilor protejate

(...)

Principiul 43: Apărarea interesului public pentru funcționarii publici

(...)

CONCLUZII și/sau RECOMANDĂRI

Aceste principii nu se regăsesc în legislația națională.

Vă mulțumesc pentru atenție!

Eugeniu Rîbca

Obiecțiile, sugestiile și propunerile sunt binevenite!